

قصولین یین کنخلیگی
جو اُنی قصولی
تمحص

از دگنه س جاوید

قیمت ۵۰ ریال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فُصُولِينَ كُخْلَى

جَوَانِي فُصُولِي

لِتَحْصِي

از دُكْشَه . س . جَاوِيد

یکهزار جلد دیماه ۱۳۶۱ در چاپخانه فردوسی چاپ شد

شرح حال مختصر شاعر شهید محمد فضولی

محمد فضولی یکی از شعرای بر جسته آذربایجان شانزده میلادی است که در شهر کربلا (حله) تولد یافت. فضولی پسر سلیمان هنری شهر وحله بود.

قبل از شاهروی به مقام اجتهداد شرعی در عصیر خود ارتقای یافت و از این جهت شهرت بیدار نمود. فضولی در سه زبان اسلام یعنی عربی و فارسی و ترکی شعر نگفته است و دارای دیوانها میباشد. فضولی از تعلق‌گویی بیزار بوده و دادگاه شاهان وقت نبوده است از طرفداران حق بسوده چنانچه والی بغداد او را بسراخ شود دعوت میکند شعرای تعلق در بار شاهی و پناهی والی را با شعر بلند مدح میکند.

والی بغداد از اشعار فضولی مکرر شده دستور قتل منیانه او را میدهد سردمته مامورین در بار ازد رنام یک مستضعف با غیرت بود که از کشتن فضولی خود داری میکند مامور دیگر را که طرفدار دربار بود میکشد و فضولی را فرار میدهد.

موضوع اشعار کتابچه عذیبو (فضولی گنجلیگی) روحیه فضولی را نشان میدهد که طرفدار حق و مخالف است بوده است.

روز تولد فضولی دقیقاً معلوم نیست از قرار نوشته مهدی بغدادی او در سال ۱۴۸۹ میلادی تولد یافت و در سال ۱۵۵۲ فوت نموده است.

یکی از آثار او که بسیار معروف است و بزبان آذربایجانی میباشد لیلی و مجنون اوست که مکرراً چاپ شده و بزبانهای مختلف ترجمه شده است.

یکی از علمای انگلستان بام Prof. Alessio Bombaci در حق فضولی مینویسد: اگر فضولی بزرگترین شاعر ترکی بیاشد از شعرای طراز اول این زبان است فضولی در مدح حضرت محمد (ص) و حضرت علی (ع) که در دیوانهای او موجود است فعالیت ادبی فضولی در زبانهای عربی پارسی و ترکی زیاد است بعناسیت کتابچه (فضولی گنجلیگی) برای اطلاع حوانند؟ آن مختصری نوشته شد.

رگرلی شاعر مهدی سید زاده نین شعری پست
ایله منه چاتان کتابینه باخد یقدا آرتیق " فضولی گجلیگی "
منی ماراقلاند بودی .

اوئی عرب الفیاسنه د وندرمک ایجون آفای مهندس
مقصد دن خواهش ائندیم که د وندرسونلر .

اوئیز ایسه اوئی تحلیل ایده رک آشاغیداکسی سطرلر
اوخيوجيلارون نظرینه يتيير مكين مناسب گوئدیم

فضولینین گجلیگی

اجتماعی تاریخ صفحه لرینه دقت اولونسا اورادا اولان مبارزه لری
گوزن گتجریلسه حتی مذهبی دعواالارین سبیع نظره آلینسا هاموسیندا
صنفی مبارزه لر میدانه چیخار بخیللیک و حسادت و ضیطیک گوزن چاریار .
عمومی صورتده تاریخی مبارزه لردن صوف نظر اید مرک . دیپولی
شاعر مهدی سید زاده نین " فضولی گجلیک " حقینده یازد یقی
درام اثرنین تعزیه و تحلیل ائتم ایسته یوروم اورادا حق ایله باطل
مارزه سی شاعرین سوزلری ایله اشکارا چیخیر وطنده و دوغا
دیله و خلقه اولان محبت گوستریلر .

فضولی ایله دفعه " اسمع " قیزین اوخودیقی ائذ مانعی لاریندان
حظ الیر و شاعر فضولینین دیلیندن بتله یازیر .

نه گوزن شکسته ؟ نه قلبي آچان سس ؟

اویار بیر کونبلده عشقه مین هوس

بو رویاما ؟ یوخسا خیالله بیر ؟ نه دیر ؟

بیزیم دوغا ائلن اوجان نغمه دیر

اسر قیزین اونکو بیقی ائل نغمه لریند .

من عاشق گومه

کل وہ بلبلیہ

وطن آیری د وندیم

حضرت قالدیم ائلیم

مہینل گوللر آچاندی

خوش عطرينى ساچاندا

لۇنلىم اوجىز وطنە

پاغدا بلبل اوچاندا

ها بتهه اسغىنه وطنه اولان علاقه سيني شاعر آشاغىداني سوزلرده

تجسس اندر .

ای وطندن گن ائل اشیناسی

سولہ بیزیم بورون ذوقی صفائی

پنهان کنولری سالیومنی بند ۹

پنه ده سولره باغدا چمند

چىچىكلىرى بىزىمىندە، اوتىرىمى قوشلار

بىنە دە آخشارلار يالچىن يوغوشلار

سوئد لو درملر جلوه لنيرمى ئ

پنه ده قاچلاردا قارتان سوزومى ؟

خزدہ بلکانی قابق اوزوری؟

آت پنلیند، چخیب انجیتلر دوره

فهیج اوئنار بیوی بنه اویز اویز ۱
کلرمی عائمهین سانینم سس
قلبه مرح وشن شیرین نفمه سی ۲
فضولی دئید .

گزیدم وطندن منده خبر سیز
اودور که بیه آنیم دچیم ده رسیز
ای اود لار بیور ونون دوچرچینی سن
سویله بو بیلره نچین گلی سن ?
اسمر .

شیروان اتلیندن دید بینیم اصلیمیز
واردر چوخ هدرتلى اولو نسلیمیز
آنام گلدی بیلیک آنماعا بیوردا
کوچ سالدی دونمه دیک بیز آتا بیور بنا
آنامون اولسادا بیویك حرمتشی
بیلگى ثروتى اوجا شهرتى
لکن من بخداددا غریب بیه قوشام
سانگى داش قفسه اسیر اولسینام
اسمردن سونرا فضولی دئید .
آتا ان دوغولدیم من دیلارد
اوشا قلیقان اولدوم عده بلارد
د وشنند وکجه بیور دم آسما بیجانی

د میدم کونلومون آوتیر هیجانی
آنام تکلیسینده ظریته د وشد و
نه قدر عدابه د لته د وشد و
وطن در دیله گندی دنیادن

اسعرین اتاسی حبیبی فضولیه تسلی وثیر رک د تیر
اوغلوم کر لنه عم اشته اصلا
من سنی شیزوه سانیرام اولاد
بیر ائلین اوعلو یک دیلیلیک بیز زار

د درلی شاعر پنه اسرین علاقه سین دوسترم ایجون اونون د بیندن
آشاغیه ای شعر لری د تیر

اوغودوم عریجه فارسجا چون عزل
هامی بیر بیندن معنالی گۆزل
اوسوس اوسون کی اوز دیلیمده من
بیر اثر ناپهادیم هچ بیر شاعردن
اولادار بوردم متر شاعرین آزى ؟
با ظرف لمجده شعر اولمازى ؟
منکه توز دیلیمده کوریه چاقیندا
لا لای دینله میشم بتشیک باشیندا

د درلی شاعر اسرین دوستی زیورینده عدقه سینی آنا دیله کوسترم
ایجون اونون د بیندن د تیر .

انا دیلیمیزده ایلک دفعه دیر من
خوردوم سوز اینجیسی سه شادام بیل من

شاعر آذربایجان کند چیلریش بیر بوده یغییب سار اویور بهار
نمه سینی بئله یازید .

شن گیچرک بهاری

بول اولسون اتسلین واری

سوواراق ترمیله

هر تار لامی سر زنی

با غیمیز بارلی اولسون خلقیمیز وارلی اولسون

داغلارین باشی کیمی

ائللر دوخاری اولسون

شاعر بیر قوجا آذربایجانی (نوری بابا) دیلیندن دشید .

اواق تک بلیم بوكولدی

آخردا طالعیم اوزومه گولسادی

قالداری قلبیم دردیم نسگلیم

ایندی وار منم ده ئوز شعریم دیلمیم

اونسی سن یاراندین

شاعر فضولینین دیلیندن یازید

دیلسیم بیر ملت

لال کیمی حیاتدا چکر اذیت

اولماسا بیر خلقین شعری صنعتی

اولماز گوزلی دیلی مدنیتی

اسعرین اناسی حبیبی شعره و ادبیاته علاقه سی اولدیقی ایجون

ناھى شاعرلر اونун اۋىننە يېھىشاردپلار حبىيى فضوليىنى دخى او
مجلسى دعوت اتتىمىشدى . فضوليىدىن قىباق والى شاعرلرى شاهى و
پناھى او مجلسىدە حاضر ايدى . اونلار فضوليىنى گورىپكە ناراحت اولو-
رلار و فضوليىن بىحىتى كۈرىلر فضولي شاهىنى تىقىد ائتىر و دىتىر .

نە چىخار قىصىدە بازوب گۈزىكەن

ضىعىتىن بىلۇقى آزىب گۈزىكەن

شاعر گۈنۈللەرن و ئېرىمىسى خىبر

سوزۇلىرى دېللەرده اولارمى ازىز ؟

شاھى فضوليە جواب وئىرەت

سەنин دىئەپكىتىدە بىخدر حقيقة

سراپىلار بىزەگى اولماسا صنعت

تاجلارى تىزم اتنە سە شعرىن

شاھلارون يانىندا اولارمى بىزىن ؟

فضولي شاهىيە جواب وئىرەت

شاعر ائلەن دېلى خلقىن گۈزىپىر

شاعرون دىئەپكىي وىدان سوزۇدۇر

تىزم ائلە سە التۇن تاجلارى

بىلەز ائلەدە اولان احتىاجلارى

شاعرلر ناراحت اولوب گەنديىرلار حبىيى دخى ناراحت اولىر والى نىن ظلمىنندىن

قۇرخور فضولي حبىيى يە بىتلە دىتىر

ناىمرد اېلەندە مردىلر اىلەز

كۈرلار گۈنשە كۆز بىوما بىلەز

شاھى و پناھى والى يانينا گىنده رك فضولينى تەمتلەندىرىرلەر يالتابلى
شەعرلىرىن اوخۇزولار او جەمەن

بىلەيم اغىزىدە وار چۈخ صداقت

او ياخشى نانىز دوستى دىشىنى

تىكالانلى سوزىزلىك اېنجىتىمىز من

پولسىز فضولييە دە قۇنماز ياناشى

چۈنكە ياخشى سەچىرىز گوھەرن داشى

فضوليىنى والى مجلسينه چەڭغىرتىدىرلار فضولي سلام وئىزىد والى آلمائىز

فضولي دىشىر (سلام رىشوت دەپىل ئادارىن)

سۇنرا والى جوابىندا دىشىر

حائىن اولسادا گۈچى قدرتى

دەك اونۇتماسىن هەج حقىقىتى

منىم سوبىلە دېكىم بىر حقىقتىر

سراى خلقىن ازىز قارا قۇقۇزىر

بەندادى ئالادى شاھلار سلطانلار

آخىتىدى دوز لىرە سل كېمى قانلار

فضولي سۇنرا دىشىر .

مرحمت صاحبى خاقانلار بېلسىن

گۆشىش اىرسە دە نۇرۇنو مەندىن

اوجا بىواز اتسە جان خوش بىندىن

ينه ايلم——رم

والى غضبلە نىز اۇزىرى چەڭغىرتىدىرىز و دىستور وئىزىر مەسسىز ئۆزىدىرىسىن

اىدر خالد ايله كىدىر لر

اىدر فضولىنى حبىبى نىن يانىندا اسر ايله گورە اونى ئولدىرىمكىن
صرف نظر اىدىر ولى خالد قىنجىنىڭ جىڭىر فضولىنى ئولدىرىمك اىستير
اىدر خالدى ئولدىرىمك .

ابراهيم حبىبى ئىلىرلار اسر و فضولىدە بورادا ايدىلر اىدر حاضر
اولانلارا خطاب دئير

بشر دئشك اولماز هر وخشى قوردا

سىزه يالوارسراام دورمايون بوردا

قان اىچن واليميز ورمىشىر فرمان

سرايدان ئىمىشىر بىر سۈرى ايلان

سيزى محو اتىھ يە

فضولى حاضر اولانلارا خطاب دئير

من بىر اولكە دە يە قان دېر تۈرىپانى

پەز دشۇن ئوي دشۇن هر طرف ياغى

بشر بىر بىرىنچىن اولصىش جلادى

دويىم قان اىچىكىن انسان اولادى

اسر ايله دانىشقا معلوم اولۇر اىز زىيۇن قارداشى دە .

فضولى قاچىر بىر آذربايجان كىدىنە امير مامورلارى اورا بىر شىن افندى

ايله ئىلىر لر فضولىنى دوتماق اىستە بورلار . امير كىد چىلەر دئىر .

ندېر بىر يېقىنجاق بىرىك ازىز حام

شىعە لرمى ائدىپ بهارى بايدام

بو كىد اولوبۇضىانىجى لر ھواسى

شیخ افندی

زیانلى در باندان بانا هواسى

نورى بابا

الهى سو بير سن اى شیخ افندى

ببهانه اختاروب نالا ما گندى

شیخ افندى

سیزی آزدیمیشدەر شیعە مذهبی

باخ بو بايدامیندا او بير سیزی

نورى بابا

عنزىز در ائللرین بهار بايدامى

سو بنجلە سیزه نیبگئشیپ ھامى

بو گونى خوش گچسىپ

شیخ افندى

پالان دید پالان

لاغر سیز بیورد و نوز ل ولمالى نالان

چالدىران رواسى چېخماپوب ياددان دا

مذهب چون قۇرمىشدەر او را طوفان

فضولى آغاچ دالىندان گىلد و شيخا خطاب دئىد

گولوجىدىر دئىدىن سوزلر شیخ بابا

ایندى ياخشى بىلىر اقل هر اها

او دعوا دئيلەپيش مذهب دعواسى

سیز لره توى اولدى ائللرین ياسى

دنیانی بولمک چین ایکی حکمران
پروشیدی محو اولدی بینلرله انسان
قونیماری طالطیر داشی اوسته داشی
قیدری چالدیواندا قارداش قارداشی
نوری بیک

مذهب مذهب دینه بیزی سوییده لار
خلقی آج یالاوج چملیخان قوید و نوز
امیر هجوم دستور وغیره ایسر و کند چیلر ایله مدافعته اندیسر لر و ایسر
د شیر

آزادلیق عشقیله چیز پنیر کوتلوم
خوشدر اقل بولوندا اظطراب اولوم
امیر و شیخ افندی آذربایجان کند بندن چکلیگه مجبور اولو لار. طی
حسود و بخیل شاعرلر شاهی و پناهی قسطنینی آرادان آپارماق و روحین
کسل انتک ایچون حیله به باشلا بیلار . اسعنن دیلیندن کاغد بیلوب
اوئن فضولیدن صرف نظر انتدیگن بیلدیزید . فضولی مکنی او خنیوب مکدر
اولو و بیله د شیر

محو انتدی منی بو سوزنر
د وندی کوزلرده ظلمته دنیا
ندن کوزلرده اولما بید وفا

منی ترک ائله هیش سوپیگیم جانان
آرتیق اوسانهیام شیعن جانیهدان

ابراهیم فضولیه تسلی وغیره صیر انتکی مصلحت کهید و مکنیدا خائن الی

اولطفسی حد سر ووریر .

فضولی تسلی نایپیر بیر نشجه کون فامله ایله بیر قوجا و بیر جوان عاشق
فضولینی آختارید فضولی اوزویر، ساسید بیربر سوجا دس فضولینی قوجاقدیوب
د شیر .

شاعریم سنی گوردیم

آرتین قالعادی دردیم

کوز لریمه نیر گلدى

قلبیمه قوت گلدى

جوان عاشق خوچینیندان بیر باغلاما چیخاردوب فضولیه وئیر و د شیر.
اىدر پای گوندرب سیزه

فضولی وار اولسن

دنیا درد و قجا بختیار اولسن

نشجه در تهرمان د وستومون حالی

گوره سن ال چک پی اىردن والی

قوجا عاشق

سیزه ن آییلاندان برى ماچاقدیر

سودی حلال اولسن سیزه ن قوجاقدیر

ائولر یندی قانلار آخیندی والی

نشجه گوزل گندی دلغنندی رالی

فضولی کندچی عاشقلریں اوچرووب نوزی نوزینه د شیر .

گندلی گوز یاشیلا سووار بىر بیزى

محصولی حاکطر آلمیں الیندن

اڭلۇر قۇرتارماڭىر بلا سىلىنىدىن
آغىزى دىرىدلىرى قوجا دىنيانىن
آرتىق آدى قالىب نۇق صافانىن
نەھر سۇئىنجى حالىدە اېچرى كېرىد دىئر كە والى آرادان كىندى فضولى
تىرىپە ئەندرىپ بىر حالدا جارچى سىنى كېرىد .

چارچىن

بىلىسىن بىرۈك كېچىك بىتونن اهالى
باڭدار ئولىك سىنە دېئىشىپ والىسى
يائىلىسىن هر يانا بىر يېنى فرمان
اونون دشەنلىرىنىڭ وئىرلەپ امان

والى آرادان كىندىن سۇنرا يەنە حسود و بخىل شاغىلر شاهى و پناھى
يەنە فضولىدىن ال كۆنۈمىرلەر شاهى پناھى اىلە منورت دىن سۇنرا اىستە بىر
دىيا جىفە سىنە آلداتىش و ھلاكتە دوشىش گوھەرن استغادە اتسۇنار
اوضى بىر دىيل اىلە چاغىرىد لار و حىلىء اىلە قاندىرىپىلار كە اونۇن بىدېخت
اولماقىنۇن سېبىي فضولى و اسىزدەر . زەھلى شراب دۆزىدوب اونا وئىرلەر
كە كىنەپ اسىر و فضولىيە اېچىتىسىن
بو موضۇدان ابو گواس كە بىر مەتدە والى يانىندا اولارىدى خېر دار
اولىم .

فضولى و اونون دوستلارى حبىبىي گىلىن باڭىندا جمع اولۇرلار حبىبىي كىنەپ
اىدرى چاغىز مىغا . ھەركىن بىر بەھانە اىلە مجلىسىن چىخىر فضولى و اسىر
باڭدا تك قالىپلار . فضولى اسىزىن ساچىلارىندان اوپىك اىستە بىر اسىر

مانع اولور فضولی آشاغىد اکى شعرى اوخىز
 قويمىر ساچلارىندان اوچوم نگارىم
 توك قدر يانىندا يوخ اعتبارىم
 نى دىمىي وصلپىنى من ياد ائدرىبىم
 انليلە يېب هجرىنده فريبار ائدرىبىم
 جان وئىرب وصالە چاتىشىام نەن
 سوگىلىم سەن مەن اوز دەند مرىدىسن

بۇ سوزلەرن سۇنرا اسىر اونا گىن مكتوبىي گوستىرىد فضولى دخى اونا گىن
 مكتوبىي گوستىرىد مىتىلە حل اولور كە هر ايکى مكتوب دشمن طرفىنەن
 يازىلمىشىد . .

شادلىق مجلسىن قورۇطۇر آلدانمىن كوھر شراب اليندە كىير شراب توکىب حانىز
 اولانلارا وزىغان، ايستە يور بۇ موقع ابو قواس كىير و دەئير . .

قىزىل قان چاتانغى بۇ كاشى كۈزە
 شاهى دەن ارمغان گىھب دەر سېزە
 بىر انسان عمر وار هەر دانلاسىندا
 ايجرسە آناسى ئىغلىار ياشىيدا

كوھر ايجىر و ئۆزى اولور ئاغاجلار دالىندا كىيزلىنىمىش شاهى و پناھى قاچماق
 ايستە يور لە اىزىز اونلارى گورۇپ و شرامى اونلارا ايجىرىپ و بىلە دەئير .

آلچان پناھىيلر اىزلىمە يەر سېزى
 والى جەننەدە كۈزىلە يەر سېنەن

ايجىن بۇ بادە نى قووشۇن اونا

ابو نواسین دیلیندن دئید

بو کاب یاپلار بوتون ائللره

عنائى سوزىس دوشە ر دیللرە

عصرلرده ياشار قوجا فضولى

گورونر داغلاردا ان اوچا فضولى

فضولى نين تجليلىگى كتابىيinin تحليل و تحزىيە سيد، گزە جاريان تكىيە لر
بىير طرفىن والى امير و اوتنون طرفدارلارى و تعلق چى شاعرلىرى شاهى
و پناھى يوخارى طبقة يه مربوط عنصرلىرى باشقا طرفىن فضولى اىدرو
حبيبى نەرى باما زەد و چوغلى كىد چىلەر آشىغا طبقة عنصرلىرى
نин مىارزە سى گوستىرىد .

حسادت و تجللىگىنىڭ جانلى نۇونە سى شاعر شاعى و بناھىر در كە
ھېچ جنابىندن ال چىمە يەد و و فضولىنى آراردان آپارماڭ ايستە يۈرۈر .
بو كتابىن چوخ يىرىنده وطنمۇ دوغما دىلە اولان علاقەمى شاعر حرفىيدن
آشكار چىخىر .

بو درام اتىرى يارادان شاعر مهدى سيد زادە نين روحي شار اولسون

